

De responsabiliseringsbijdrage, de aanleg van voorzieningen en de controle hierop

IBR Dag van de Publieke Sector 3 December 2024

Prof. dr. Johan Christiaens, erebedrijfsrevisor

1. UITGANGSPUNT: PENSIOENVERZEKERING VASTBENOEMDEN

Doelgroep: Belgische overheidsinstellingen zoals provincies, gemeenten, OCMW's, ziekenhuizen, politiezones, ...

Voor Vlaanderen ook nog autonome gemeentebedrijven, autonome provinciebedrijven, havenbedrijven, hulpverleningszones en welzijnsverenigingen

Hierna de “gemeente” als type-voorbeeld

1. UITGANGSPUNT: PENSIOENVERZEKERING VASTBENOEMDEN

Pensioenverzekering “gemeente”	Vastbenoemden	Contractuelen
Pijler I wettelijk pensioen	Verzekeringsplicht “gemeente”	Geen verzekeringsplicht “gemeente” want Federale Pensioendienst (FPD) verzekert
	Meestal via Gesolidariseerd Pensioenfonds (GPF) (a) Eventueel aangevuld met bv bijdrageverzekering (b) bij Organisme Financiering van Pensioenfonds (OFP) of levensverzekeraar (c)	
	Mogelijks niet via GPF en dan eventueel herverzekering door OFP of levensverzekeraar	
Pijler II aanvullende groepsverzekering	Geen, want pijler II enkel mogelijk voor werknemers met een arbeidsovereenkomst	Pensioenverzekering door besturen niet toegelaten want alleen door OFP of levensverzekeraar, tenzij historische uitzonderingen

2. PROBLEEMSTELLING WETTELIJK PENSIOEN VIA GPF

“Gemeente” heeft minder of geen vastbenoemden meer in dienst, maar kent wel nog vastbenoemde gepensioneerden (en rechthebbenden, bv langstlevende echtgenoot, ...) voor wie GPF nog (zware) pensioenen uitbetaalt

“Gemeente” legt dan niet (genoeg) meer bij in pooling, maar verbruikt er wel veel uit
→ Daarom wettelijk verplichte **responsabiliseringsbijdrage** door “gemeente” te betalen aan GPF

3. VOORBEELD BEREKENING RESPONSABILISERINGSBIJDRAGE

Basispensioenbijdrage ($A = A1 * A2$) = **900** \Leftrightarrow Pensioenlasten GPF (B) bv **1.200**

(A1) Loonmassa vastbenoemden Bv 2.000

(A2) Wettelijke basispensioenbijdrage Bv 45%

$$\text{VERSCHIL (A-B)} = 900 - 1.200 = \mathbf{300}$$

Wettelijke responsabiliseringscoëfficiënt RC% Bv 50% (kan aangepast worden)

$$300 * 50\% = 150$$

De “gemeente” betaalt dan geen 900, maar basispensioenbijdrage 900 +
responsabiliseringsbijdrage 150 = 1.050 aan GPF

3. VOORBEELD BEREKENING RESPONSABILISERINGSBIJDRAGE

Blijft “gemeente” voldoende vastbenoemden als personeelslid aantrekken, dan zal ze weinig tot geen responsabiliseringsbijdragen betalen

Heeft “gemeente” geen vastbenoemden meer in dienst, zal ze alleen nog responsabiliseringsbijdrage betalen aan GPF

Dotatie responsabiliseringsbijdrage: [Dotatie responsabiliseringsbijdrage](#) |

[Vlaanderen.be](#) Vlaamse gemeenten, OCMW's, autonome gemeentebedrijven, havenbedrijven, hulpverleningszones, politiezones, ziekenhuizen en welzijnsverenigingen sinds 2020 werkingssubsidie (helpt verschuldigde responsabiliseringsbijdrage)

4. ACCOUNTING: CONCEPTUEEL VOORSTEL

Balans en resultatenrekening: conceptueel

ACTIEF		PASSIEF	
29 Aandeel herverzekeraar pensioenvoorzieningen: - door OFP of levensverzeke- raar	AHV	16 Pensioenvoorzieningen: - GPF gesolidariseerden - vastbenoemden niet GPF - desgev Bijdragenverzekering - desgev pijler II (historisch)	WR WR WR WR
AHV = Actuarieel berekend aandeel herverzekeraar		WR = Actuarieel berekende pensioenvoorzieningen (wiskundige reserves)	

4. ACCOUNTING: CONCEPTUEEL VOORSTEL

Balans en resultatenrekening: conceptueel

KOSTEN		OPBRENGSTEN	
612 Wijziging aandeel herverzekeraar pensioenvoorzieningen	X	716 Wijziging aandeel herverzekeraar pensioenvoorzieningen	X
61418 Beheerskosten pensioenen	X	740 dotatie responsabiliseringsbijdrage (enkel Vlaanderen)	X
62 Inhouding pensioenbijdragen	X		
62 Premies of koopsommen	X		
62130 Responsabiliseringsbijdragen	X		
6350 Voorzieningen voor pensioenen toevoeging	X of		
6351 Voorzieningen voor pensioenen (terugneming)	X		

4. ACCOUNTING: CONCEPTUEEL VOORSTEL

Waarom **wettelijke pensioenen vastbenoemden** incl. respo als voorzieningen voor risico's en kosten?

Voorzieningen voor risico's en kosten: **5 voorwaarden waaraan pensioenvoorzieningen voldoen:**

- 1) kost zeker opgelopen in het boekjaar zelfs al ziet men nog geen documenten, noch betalingen
- 2) kost kan per einde boekjaar nog niet exact worden bepaald, maar zal zich pas later manifesteren; dus onzekerheid over hoogte v/d kost
- 3) oorzaken die tot kost hebben geleid kunnen nog leiden tot verzwaring of verlichting v/d kosten in functie van de tijd; m.a.w. zaak is nog in ontwikkeling
- 4) er is identificeerbare reden tot aanleggen v/e voorziening; m.a.w. voorzieningen mogen zomaar niet in het algemeen worden opgezet
- 5) voorziening kan worden ingeschat op basis van objectieve beoordelingscriteria, dus niet "aleatoir"

4. ACCOUNTING: CONCEPTUEEL VOORSTEL

Boekhoudkundige verwerking

GPF is geen pensioenverzekeraar maar “verzekeringspool” om verzekeringsverplichtingen te delen onder overheidsinstellingen

GPF verstrekt geen actuariel verslag (enkel een inschatting van de verschuldigde responsabiliseringsbijdrage voor de komende jaren), maar nodig om te beschikken over de actuariel berekende pensioenvoorzieningen GPF per einde boekjaar, inclusief effecten responsabiliseringsbijdragen

Levensverzekeraars of actuariskantoor kunnen hiervoor zorgen en actuariel verslag van de “pension entitlements” vormt de noodzakelijke basis pensioenvoorzieningen in balans uit te drukken

Naast pensioenvoorzieningen voor GPF “gesolidariseerden”, ook evtl vastbenoemden waarvoor geen aansluiting bij GPF, maar evtl beroep op private levensverzekeraar of OFP als herverzekeraar, enz.

4. ACCOUNTING: CONCEPTUEEL VOORSTEL

Boekhoudkundige verwerking

GPF is geen pensioenverzekeraar maar “verzekeringsspool” om verzekeringsverplichtingen te delen onder overheidsinstellingen

GPF verstrekt geen actuariael verslag (enkel een inschatting van de verschuldigde responsabiliseringsbijdrage voor de komende jaren), maar nodig om te beschikken over de actuariael berekende pensioenvoorzieningen GPF per einde boekjaar, inclusief effecten responsabiliseringsbijdragen

Levensverzekeraars of actuariskantoor kunnen hiervoor zorgen en actuariael verslag van de “pension entitlements” vormt de noodzakelijke basis pensioenvoorzieningen in balans uit te drukken

Naast pensioenvoorzieningen voor GPF “gesolidariseerden”, ook evtl vastbenoemden waarvoor geen aansluiting bij GPF, maar evtl beroep op private levensverzekeraar of OFP als hervezekeraar, enz.

**NODIG:
Actuarisverslag voorziening
Voor accounting én audit
- Is evidence!**

4. ACCOUNTING: CONCEPTUEEL VOORSTEL

Praktijkvaststellingen

- Omspringen met pensioenverzekering = **ingewikkelde materie**: Verschillende formules en vormen met GPF, OFP's, levensverzekeraars, actuariskantoren, adviseurs, ... hun diensten complex: verzekeren, administratieve ondersteuning, “on behalf of”, commissielonen, actuariële en financiële berekeningen, financieel beheer, beleggingsadvies, enz.
- **Interpretatiemoeilijkheden en verwarring**: onvoldoende inzicht en besef wettelijk pensioen en verzekeringsterminologie
- **Koopsom** i.p.v. bijdragen, **ingangsportefeuille**

4. ACCOUNTING: CONCEPTUEEL VOORSTEL

Praktijkvaststellingen

- **Responsabiliseringsbijdrage** element v/d pensioenvoorzieningen met impact
- In boekhoudpraktijk vaak verwarring, **disparate en verschillende werkwijzen**, bv. onterecht voorstellen pensioenreserves in klasse 0

🔔 I.p.v. veel aandacht zeer heterogene boekhoudkundige verwerking, best concentreren op **duiding, actuariële cijfers, verklaring pensioenplannen, positie herverzekering, impact responsabiliteitsbijdrage en dekkingsgraad in toelichting** → Dus accentueren **betrouwbare, consistente en duidelijke**

toelichting in jaarrekening

5. ACCOUNTING: PRAKTISCH VOORSTEL

Conceptuele aanpak belangrijk want ‘waar en getrouw beeld’ jaarrekening naar ‘stakeholders’, maar hindernissen:

- Eerste maal balansaanpassing: gevolgen!
- “Gemeente” hoeft niet correcter te willen zijn, waar federale overheid zelf geen opname van haar veel volumineuzere pensioenvoorzieningen: zoals andere EU-Lidstaten geen pensioenvoorzieningen in federale balans (wel Table 29 ESR)

5. ACCOUNTING: PRAKTISCH VOORSTEL

 Praktisch voorstel alternatief waarbij de nodige transparantie in de **toelichting** v/d jaarrekening wordt verzorgd:

→ op een passende, evenwichtige en heldere wijze verduidelijking brengen over de pensioenplannen van mandatarissen, statutairen en eventueel contractuelen en i.h.b. de pensioenbijdragen, actuarieel berekende pensioenvoorzieningen, aandeel van de herverzekeraar in de pensioenvoorzieningen en effect responsabiliseringsbijdragen met evoluties toelichten

6. AUDITING

- Aanbevelenswaardig om overzicht te bekomen van alle soorten producten en relaties met de Federale Pensioendienst, OFP, levensverzekeraars, enz en hun diensten in impact
- Risico op “non-recorded liabilities”
- Essentieel is actuarisverslag met berekening pensioenvoorzieningen en aandeel herverzekeraar; vaak bewegingen, premies en koopsommen t.o.v. uitbetaalde pensioenen of verzekeringsbijdragen ook opgenomen in actuarisverslag en zodat aansluiting met resultatenrekening; zo ook nodig om correcte verwerking en opname v/d responsabiliseringsbijdrage in resultatenrekening na te gaan

6. AUDITING

- Verhouding aandeel herverzekeraar / totale pensioenvoorzieningen passief = **dekkingsgraad**
- Kan gebeuren dat “gemeente” in de orderekeningen (0-rekeningen = rechten en verplichtingen) een en ander uitdrukt rond de pensioenvoorzieningen of rond het aandeel van de herverzekeraar in de pensioenvoorzieningen → 0-rekeningen zijn **niet** juiste werkwijze: **voorzieningen zijn geen potentiële schulden**, het zijn werkelijke opgebouwde schulden actuarieel berekend, d.w.z. verdisconteerd en rekening houdend met de statistisch bepaalde sterftekansen

6. AUDITING

- Financieel voorzichtig wanneer “gemeente” pensioenvoorzieningen koppelt aan beleggingen en financiële middelen op het actief: pensioenvoorzieningen moeten kunnen worden gedekt door passende, daarvoor bestemde activa
- Dergelijke activa = “**dekkingswaarden**”: OFP’s en levensverzekeraars moeten hun **dekkingswaarden** via bepaalde criteria en op een gespreide beheren conform wettelijke reglementering en opgevolgd door FSMA
- Voor “gemeente” geen specifieke reglementering van pensioenverplichtingen, noch dekkingswaarden, maar in kader van continuïteit en financiële gezondheid → aanbevelenswaardig voor de “gemeente” en auditor om hier rekening mee te houden

6. AUDITING

Attentiepunten

 Netting (= compensatie)

‘Netting’ = netto voorstellen totale pensioenvoorzieningen passief – reeds opgebouwde pensioenreserve bij de herverzekeraar: compensatie want “gemeente” blijft 100% verzekeringsplichtige t.o.v. haar vastbenoemden

6. AUDITING

Attentiepunten

Vzw ziekenhuis

- Mogelijk dat vzw ziekenhuis ontstond als fusie vroeger vzw ziekenhuis + OCMW ziekenhuis: pensioenverplichtingen vastbenoemden OCMW ziekenhuis dan overgedragen naar fusie vzw ziekenhuis en ook responsabiliseringsbijdragen!
- Praktisch blijft de verplichting en de pensioenadministratie echter lopen via het OCMW omdat de vastbenoemden oorspronkelijk werknemers van het OCMW waren
Dus administratief wordt het OCMW in eerste instantie nog beschouwd als de pensioenverzekeringplichtige

6. AUDITING

Attentiepunten

Politiezones

De ééngemeentepolitiezones maken deel uit van de rechtspersoon van het lokaal bestuur, waar de meergemeentepolitiezones een aparte rechtspersoonlijkheid kennen

Voor meergemeentepolitiezones zelfde regeling als type-voorbeeld “de gemeente”

Maar, voor ééngemeentepolitiezone wel de vraag in welke mate de rechtspersoon lokaal bestuur in twee aparte jaarrekeningen kan worden voorgesteld

Is dan evenmin duidelijk hoe het dan zit met de wijze van boekingen en opname pensioenvoorzieningen vastbenoemden in welke jaarrekening?

7. CONCLUSIES

- **De “gemeente” verzekeringplichtig wettelijk pensioen vastbenoemden, zelf wanneer GPF of OFP of levensverzekeraar**
- **Pensioenvoorzieningen**
- **Responsabiliseringsbijdragen**
- **Conceptueel voorstel**
- **Praktisch voorstel: toelichting**
- **Auditing**

EINDE

Dank voor uw aandacht!

Vragen?

